

O'QITUVCHI KASBIY-PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINING PSIXOLOGIK
TAHLILI

Karayev Abdumalik Umirovich

Denov tumanidagi 13-umumta'lim maktabi o'qituvchisi

Ko'chkinova Mahliyo Norbutayevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika va Psixologiya yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligining psixologik tahlili hamda kasbiy faoliyat jarayonida o'qituvchining amal qilishi zarur bo'lgan tamoyillar va qoidalar borasida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Psixologik tahlil, ijtimoiylashuv, asosiy tamoyillar, mantiq, axloq me'yorlari, mahorat, kasbiy sifatlar, pedagogik faoliyat, individuallik, dasturiy vositalar, kasb, faoliyat, pedagogika, talaba, rivojlantirish, texnologiya.*

Adabiyotlar tahlili va metadologiyasi. Ma'lumki, "barkamol shaxs faqat yaxlit pedagogik jarayonda shakllanadi va faqat ana shunday o'qituvchi hozirgi bosqichda jamiyat tomonidan qo'yilgan vazifalarni hal qila oladi, bunda pedagogik jarayonni yaxlit bir shakl sifatida tizimli ko'rish mumkin bo'lgan fenomeni va uni amalga oshirishga tayyorligi ishlab chiqilgan. Shu sababli, bugungi kunda, mualliflarning fikriga ko'ra, "sharoitlarni izlash alohida ahamiyatga ega bo'lib, ularni kasbiy pedagogik tayyorgarlik jarayonlarini psixologik tahlil qilish shaxsning ushbu integratsiyaviy sifatini shakllantirishga olib keladi".¹ Buning uchun "pedagogik jarayonni o'z fanini mukammal egallagan o'qituvchi-pedagog shaxsini umumiy madaniy va kasbiy jihatdan kamol toptirishga yo'naltirish maqsadida kasbiy tayyorgarlik mazmuni, shakl va usullarini qayta ko'rib chiqish, kutilayotgan natijalarni psixologik tahlil va analiz jarayonlarini tashkil etish zarur. Axborot oqimining ko'payishi, fan rivojlanishining tezlashishi, texnologiya va texnologiyaning o'zgarishi munosabati bilan o'qituvchining psixologik va uslubiy tayyorgarligining ma'lum "qarishi" bor. Bu esa, o'z navbatida, bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligini bugungi kun talablari asosida takomillashtirish zaruratini oldindan belgilab beradi. Yangi usul va texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik mahoratini shakllantirish va rivojlantirish mazkur talablarni amalga oshirish sharti hisoblanadi. Mening fikrimcha, pedagogik mukammallik - bu o'quv jarayonini loyihalash, samarali tashkil etish, boshqarish, nazorat qilish, natijalarini va uni amalga oshirish texnologiyasini baholash, shuningdek, pedagogik jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammoli vaziyatlarni oldindan bilish va tayyorgarlik ko'rish muhimdir. Bo'lajak kasb-hunar ta'limi o'qituvchisining pedagogik mahorati nafaqat pedagogik guruhlarini, balki umumta'lim, umumkasbiy va maxsus fanlarni o'rganishda, shuningdek, o'qituvchilik amaliyoti va bitiruv

¹ Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – T.2018. 12-14-b

malakaviy ishlarini bajarish jarayonida shakllantirilishi kerak. Bizning fikrimizcha, pedagogik mahorat “Kasb-hunar ta’limi metodikasi” fanini o’qitishda ayniqsa shakllanadi va rivojlanadi.

Mulohaza va takliflar. Aniq maqsadlar to’g’ridan-to’g’ri umumiy maqsadlardan kelib chiqqan holda, har bir mavzuning o’quv jarayonini va uning mazmunini anglatadi. Nazariy, amaliy va boshqa mashg’ulotlar uchun aniq o’quv maqsadlari qo’yiladi. Ta’lim jarayonida aniq o’quv maqsadlari muhim rol o’ynaydi. Ular o’quvchilar o’rganishi kerak bo’lgan bilim, ko’nikma va malakalarni aks ettiradi. Nazariy va amaliy mashg’ulotlar uchun aniq o’quv maqsadlari odatda fan o’qituvchilari tomonidan ishlab chiqiladi. Har bir dars uchun o’quv, ta’lim va rivojlantiruvchi o’quv maqsadlari belgilanadi.

O’qituvchining faoliyati. O’quv materialiga ko’ra, o’quvchi o’z fikrini bildirishi kerak. O’quvchida o’quv materialini taqdim etish, axborotdan mustaqil ravishda izlash va undan foydalanish, uni tahliliy tahlil qilish, asosiy tushunchalar, qonunlar, qoidalar va jarayonlarni asoslash, muammoli vaziyatlarni yaratish va hal qilish qobiliyatini rivojlantirish lozim. O’qituvchining faoliyati o’quvchilarni o’quv jarayonida faollashtirishga, ularning mustaqil va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.² O’quvchining ta’lim ma’lumotlarini taqdim etish va tushuntirish qobiliyatini rivojlantirishlari kerak. Ular o’quv materialidan eng muhim ma’lumotlarni o’zlashtirishlari, aniqlashlari va ajratib olishlari kerak. Shuningdek, o’quvchilar o’quv materialini mustaqil ravishda tuzish va tizimlashtirish, muammoli vazifalarni oqilona hal qilish qobiliyatini rivojlantirishlari darkor. Ushbu ta’lim texnologiyasi bilan o’quvchining faoliyati faollashadi, uning iste’dodining namoyon bo’lishi uchun imkoniyat yaratiladi.

Xulosa. Pedagoglik kasbi o’z mohiyatiga ko’ra individualdir. Har bir pedagogning hayotiy o’rni o’z ishining ustasi bo’lishi, usta (master) juda ilg’or, bilimdon yoki o’z ishini mohirlik bilan bajaruvchi deb ifodalanadi. Pedagog eng avvalo, pedagogik jarayon qonuniyatlari va mexanizmlarini yaxshi egallagan bo’lishi lozim. Shu ma’noda pedagogning umumlashgan malakalari, uning pedagogik texnikasi katta ahamiyatga ega. Pedagogik mahoratga erishish pedagogning muayyan shaxsiy sifatlari bilan amalga oshadi. Pedagogik mahorat yuksak darajada pedagogik faoliyatining taraqqiy etishini, pedagogik texnikani egallashni, shuningdek, pedagog shaxsi, uning tajribasi, fuqorolik va kasbiy mavqeini ifodalaydi. Pedagogik mahorat kategoriya sifatida o’zining ilmiy asoslariga ega. So’nggi yillardagi ilmiy yondashuvlar bu holatga nisbatan quydagicha xulosa qilishga imkon berdi: Pedagogik mahorat kasbiy faoliyatdagi induviduallikning yorqin ko’rinishi sifatida tushuniladi.

Hozirgi zamon pedagogika va psixologiya sohasidagi ilmiy manbalarda pedagogik mahorat tushunchasiga nisbatan turlicha izohlarga duch kelamiz. Bu tushuncha mohiyatining aniqroq ta’rifi “Pedagogik ensiklopediya” da berilgan bizningcha, boshqalarga nisbatan bu ta’rif pedagogik mahorat mazmun – mohiyatini ancha to’g’ri yoritadi. Mahorat bu – tarbiya va o’qitishda yuqori darajaga erishish va uni doimo takomillashtirib borish imkonini ta’minlovchi san’at bo’lib, bolaga mehr qo’yan va o’z

² To’raxonova Z, Sayriddinov D. “O’qituvchining ma’naviy qiyofasi” O’quv qo’llanma T- “Sharq nashriyoti” 2016-y 46-47-b

kasbini sevgan, har bir pedagogning qiladigan ishi. O'z ishining mohir ustasi bo'lgan pedagog-bu yuksak darajada madaniyatli, o'z sohasini chuqur biladigan, fanning yoki san'atning tegishli sohalarini yaxshi tahlil eta oladigan, tarbiyalash va o'qitish uslubiyotini mukammal egallagan mutaxassisdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – T.2018. 12-14-b
2. To'raxonova Z, Sayriddinov D. "O'qituvchining ma'naviy qiyofasi" O'quv qo'llanma T- "Sharq nashriyoti" 2016-y 46-47-b
3. Kasb etikasi O'quv qo'llanma. T.: Ilm ziyo. 2019 y 123-b
4. Xasanboyev J., To'rakulov X., Xaydarov M., Xasanboyeva O. Pedagogika fanidan izohli lug'at. – T., 2017
5. Yo'ldosheva S, Dovudova F, Choriyeva J. "Nutq madaniyati - o'qituvchi kamolotining asosiy poydevori" "Ma'ruzalar matni" O'quv uslubiy majmua.
6. 30. Zafarov M, Hakimova G, Qalandarov G' "Umumiy pedagogika nazariyasi" "Taraqqiyot nashriyoti" T-2018 65-68-bet.

INTERNET SAYTLARI:

1. www.pedagog.Uz
2. www.ziyonet.uz